

De bezetting van Nederland door de Duitsers

Drie weken voor de Duitse inval in Nederland (10-14 mei 1940) zegt Roosje haar werk in de dansschool van Leo Crielaars op. Zij wil daar niet meer werken omdat zij weet hoe Leo en Marinus over Joden denken. Door de Duitse inval verandert veel in Nederland.

De regering is naar Londen gevlucht en er is een nieuw bewind o.l.v. de Rijkscommissaris Seyss Inquart. De enige partij die mag blijven bestaan is de NSB. Vakbonden worden verboden of genazificeerd. Kranten mogen alleen nog maar schrijven wat de Duitsers goed vinden (censuur). Kunstenaars, artsen, dansers etc. mogen hun beroep alleen nog uitoefenen als ze lid worden van de Kultuurkamer. Joden, worden opgejaagd, geïsoleerd en gevangengezet. Enzovoort, enzovoort.

De maatregelen worden in het begin geleidelijk ingevoerd. Enige tijd lijken de mensen er in het dagelijkse leven er nauwelijks last van te hebben. Paul Glaser schrijft dat de meeste Nederlanders gehoorzamen aan de Duitsers. Er zijn er zelfs ook die de Duitsers bewonderen en deel willen uit te maken van het Derde Rijk. Klopt dat beeld?

OPDRACHT 4

Wat verandert er tijdens de Tweede Wereldoorlog in het dagelijks leven wel en wat verandert er niet als je de bronnen 5 en 6 bestudeert?

1. Instructie: Maak twee kolommen. Zet boven kolom 1: 'discontinuïteit' en boven kolom 2: 'continuïteit'. Noteer in kolom 1 zoveel mogelijk voorbeelden van wat wel verandert en in kolom 2 van wat niet verandert. Geef steeds aan in welke bron je die voorbeelden hebt gevonden.
2. Leg uit of dit *wel* of *niet* bruikbare bronnen zijn als je iets te weten wilt komen over het dagelijks leven in Nederland tijdens de Tweede Wereldoorlog.

BRON 5: HET VOLK OVER DE DUITSE BEZETTING, 24-08-1940

Bron 5: Het Volk over de Duitse bezetting, 24-08-1940

BRON 6: EPACMENTEN UIT HET DAGELIJKS LEVEN

Bekijk de video hier: <https://vimeo.com/311506852>

OPDRACHT 5

Voor alle Nederlanders brengt de nieuwe situatie met zich mee dat er keuzes gemaakt moeten worden. Voor sommige beroepen zijn dat vaak hele moeilijke keuzes, bijvoorbeeld voor de burgemeester. Na 1945 spreekt men dan ook wel van 'burgemeester in oorlogstijd', als men een bepaald gedrag wil beschrijven.

1. Bestudeer bron 7 en leg uit welk gedrag men met 'burgemeester in oorlogstijd' zal bedoelen.
2. Bedenk of zoek zelf twee voorbeelden van dit soort gedrag in onze tijd. Je kunt daarbij denken aan jouw directe omgeving (school, sportvereniging, thuis, vriendenkring etc), maar je kunt ook denken aan de (wereld) politiek. Leg uit waarom je dat goede voorbeelden van dat gedrag vindt.

BRON 7: LOGEREN EN GEZELLIGHEID

Burgemeester in oorlogstijd. "Redden wat er te redden valt" Als Nederland op 15 mei capituleert, is de koningin met haar voltallige kabinet al naar Londen gevlucht. Het Nederlandse bestuur komt onder gezag van Rijkscommissaris Seyss Inquart. De dagelijkse leiding over het Ministerie van Binnenlandse Zaken ligt bij de hoogste Nederlandse ambtenaar, secretaris-generaal mr. K.J. Frederiks. (...). Frederiks denkt dat de bezetting snel voorbij zal zijn en richt zijn hele beleid op het aanblijven van de vooroorlogse burgemeesters. Hij is ervan overtuigd dat dit de beste bescherming biedt voor de bevolking. Bovendien hoopt hij op deze manier de gehate NSB buiten de deur te houden. Een machtsovername door de NSB is zijn grootste angst, die met alle middelen voorkomen moet worden. Het is een kwestie van "redden wat er te redden valt", zoals Frederiks zelf zegt. In de eerste maanden van de bezetting zijn de burgemeesters optimistisch over de positieve rol die ze kunnen spelen. Ze proberen het vertrouwen van de Duitsers te winnen door de openbare orde te handhaven en hun bevolking op te roepen tot terughoudendheid en kalmte. Daarmee, is de hoop, kunnen repercussies tegen hun burgers worden voorkomen. Een aantal burgemeesters kiest een andere strategie en verzet zich in die eerste maanden wel openlijk tegen de Duitsers. Zij worden ontslagen en veelal vervangen door NSB-burgemeesters.

Nazificatie. Schipperen tussen burgers en bezetter Het optimisme van Frederiks en zijn burgemeesters blijkt gaandeweg een illusie. De Duitse politiek wordt radicaler en gewelddadiger en Frederiks kan niet verhinderen dat veel van zijn burgemeesters en ambtenaren vervangen worden door NSB'ers. De nog zittende vooroorlogse burgemeesters worden gedwongen mee te werken aan de invoering van de Nieuwe Orde. Steeds meer moeten ze gaan schipperen tussen de eisen van de bezetter en het belang van de bevolking. Steeds vaker komen ze te staan voor politieke en morele dilemma's; de keuze tussen toch maar aanblijven of ontslag nemen en vervangen worden door een NSB'er. (...)

Bewerking van de tekst bij 'Andere Tijden' 'Burgemeester in oorlogstijd'